

**Stanowisko
Zgromadzenia Ogólnego
Śląskiego Związku Gmin i Powiatów
z dnia 5 grudnia 2025 r.**

w sprawie aktualnych problemów w gospodarce odpadami komunalnymi i proponowanych rozwiązań zawartych w projekcie ustawy o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach

Zgromadzenie Ogólne Śląskiego Związku Gmin i Powiatów apeluje o rewizję rozwiązań słusznie zdiagnozowanych problemów w obszarze gospodarki odpadami komunalnymi, proponowanych w projekcie ustawy o *zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach* (z dn. 29 października 2025 r.). Podkreślamy, że aby rozwiązania te były skuteczne, muszą zostać wypracowane we współpracy ze środowiskiem samorządowym, które w praktyce odpowiada za ich wdrażanie.

Przed wszystkim sprzeciwiamy się wprowadzaniu takich rozwiązań – nawet fakultatywnych – jak zaproponowany zbyt szeroki katalog ulg i zwolnień z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, które zostały ujęte w projektowanej nowelizacji w art. 1 ust. 8) p. d). Tego rodzaju zwolnienia, obejmujące potencjalnie szerokie grupy, jak osoby starsze czy będące w trudnej sytuacji materialnej, w ocenie Zgromadzenia Ogólnego Związku nie powinny być przedmiotem ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Wsparcie dla wskazanych w w/w przepisach osób powinno być wprowadzane jako forma pomocy społecznej, adekwatnie do sytuacji w danej gminie. Podstawową zasadą systemu gospodarki odpadami komunalnymi jest to, że powinien się on **samofinansować** z opłat pobieranych od mieszkańców (zasada „zanieczyszczający płaci”). Opłaty te powinny zatem pokrywać pełne koszty funkcjonowania systemu (odbiór, transport, przetwarzanie, PSZOK-i, administracja). Wprowadzanie szerokiego katalogu zwolnień z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi może pogłębić deficyt finansowy systemów gospodarki odpadami komunalnymi większości gmin. Umożliwienie stosowania tego rodzaju zwolnień z opłaty będzie tworzyło presję na organy gminy, bez uwzględnienia sytuacji finansowej w obowiązującym na jej terenie systemie gospodarki odpadami komunalnymi. Ponadto, brak precyzyjnie określonych kryteriów ustawowych rodzi ryzyko uznaniowości takiej decyzji, a jej wydanie mogłoby prowadzić do nadużyć i nierównego traktowania.

Zaznaczamy również, że wprowadzenie nowej metody naliczania opłaty – stałej i zmiennej – w przypadku której opłata zmienna zależna jest od masy wytwarzanych odpadów komunalnych, a stawka opłaty ustalana jest w oparciu o stawki jednostkowe wynikające z przetargu, może doprowadzić do sytuacji, w której mieszkańcy będą się pozbywać odpadów komunalnych w sposób niezgodny z prawem: przykładowo wywożąc je do lasów czy poddając utylizacji w domowych paleniskach. Wprowadzenie takiego sposobu naliczania opłaty wiązałoby się z koniecznością ciągłego składania nowych deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami przez właścicieli nieruchomości, co w naszej ocenie spowoduje istotny wzrost kosztów administracyjnych. Koszty te, jak i inne koszty wprowadzenia proponowanej zmiany (np. koszt wyposażenia pojazdów odbierających odpady komunalne w system wagowy) nie zostały uwzględnione w Ocenie Skutków Regulacji projektowanej ustawy.

Ponadto w projekcie ustawy nieprecyzyjnie określono postępowanie w sytuacji, w której dochodzi do unieważnienia uchwały, o której mowa w projektowanym art. 6kb ust. 1. Niejednoznaczne jest, na podstawie jakiego dokumentu należy stosować stawkę ponownie

wyliczoną – jeśli ma to być uchwała, to od kiedy będzie ona obowiązywała (wbrew zasadom prawodawstwa uchwała musiałaby obowiązywać wstecz). Konieczne jest zatem jasne sprecyzowanie czasookresu obowiązywania nowo wyliczonych stawek. W projekcie uchwały brakuje wskazania postępowania gminy w przypadku, kiedy dopłaca ona do systemu a mimo to w postępowaniu sądowym następuje unieważnienie uchwały.

Zwracamy także uwagę na wskazany w projekcie ustawy zbyt wąski katalog instytucji (ograniczony do przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych), które mogą przekazywać do organu wykonawczego gminy dane, w celu weryfikacji poprawności złożenia deklaracji o wysokości opłaty. Jeśli ustawodawca uznał, że przekazywanie tych danych nie jest sprzeczne z ustawą o ochronie danych osobowych, równocześnie powinna zostać dopuszczona możliwość pozyskiwania tego rodzaju danych z innych baz, którymi dysponuje urząd (np. dotyczących podatku od nieruchomości, CEEB, danych z OPS, placówek oświatowych) czy też z urzędów skarbowych lub z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Wskazujemy, że zaproponowane w projekcie ustawy zmiany w dalszym ciągu nie pozwalają na uszczelnienie systemu gospodarowania odpadami. Stosownym pomysłem wydaje się wprowadzenie ogólnopolskiego systemu rejestrującego dane dotyczące opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, w którym znajdowałyby się informacje na temat tego, gdzie każdy obywatel posiadający numer PESEL tę opłatę uiszcza. Utworzenie takiego rejestru pozwoliłoby na ograniczenie liczby prowadzonych przez gminę postępowań wyjaśniających dot. ustalenia miejsca zamieszkania, a tym samym wnoszenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Rejestr musiałby jednak obejmować dane dotyczące miejsca zamieszkania, wskazując na właściwy organ do wnoszenia opłaty, a nie jedynie dane meldunkowe – jak to ma miejsce w przypadku bazy PESEL. Do przedyskutowania i rozstrzygnięcia pozostaje kwestia administrowania bazą oraz jej ostateczny kształt i zakres objętych nią danych. Przydatne z punktu widzenia gmin byłoby również umożliwienie im wglądu do informacji dotyczących kontroli podmiotów objętych rejestrem działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych. Obecnie zdarza się, że kilka gmin kontroluje ten sam podmiot jednocześnie, zamiast opierać się na danych dotyczących kontroli prowadzonej przez inną gminę we wskazanym okresie dwuletnim.

Ubolewamy, że proponowana zmiana ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach nie uwzględnia kwestii sprawozdawczości gminnej odpadów opakowaniowych pozyskanych w systemie kaucyjnym. W ustawie z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (art. 40p) wymieniono obowiązek dla „podmiotu reprezentującego” do sporządzania rocznego sprawozdania o odpadach opakowaniowych, odebranych z jednostek handlu detalicznego i hurtowego oraz innych punktów zbierających opakowania i odpady opakowaniowe objęte systemem kaucyjnym na terenie danej gminy i przekazanie w terminie do 31 stycznia za poprzedni rok kalendarzowy wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi miasta. Natomiast zmiany w przepisach obowiązujących nie wprowadzają stosownych uregulowań do ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Odpady objęte systemem kaucyjnym stanowią cenny surowiec, wytworzony przez mieszkańców gminy, który ze względu na system kaucyjny wypłynie z gminnego strumienia odpadów komunalnych. Bez tego strumienia gmina nie ma szans uzyskać wymaganych poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych. Biorąc powyższe pod uwagę, należy koniecznie wprowadzić do art. 9q ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach zapis umożliwiający uwzględnienie w rocznym gminnym sprawozdaniu odpadów opakowaniowych, odebranych z jednostek handlu detalicznego i hurtowego oraz innych punktów zbierających opakowania i odpady opakowaniowe, objęte systemem kaucyjnym na terenie danej gminy. A tym samym – umożliwiające zostanie zaliczenie tych odpadów do poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych.

Jednocześnie podkreślamy wagę problemu, z jakim mierzą się obecnie gminy w całej Polsce w związku z obowiązkiem selektywnej zbiórki tekstyliów, wprowadzonym z dniem 1 stycznia 2025 r. Zmiana ta, mimo swoich prośrodowiskowych założeń, w praktyce generuje

istotne trudności organizacyjne i finansowe po stronie samorządów. Jak pokazuje praktyka, znaczna część tekstyliów oddawanych do Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (dalej: PSZOK) trafia ostatecznie do instalacji termicznego przetwarzania odpadów komunalnych, a nie do recyklingu czy ponownego użycia. Brak jest również wystarczającej infrastruktury do recyklingu odpadów tekstylnych w Polsce. Trudna już obecnie sytuacja w tym obszarze uległa jeszcze znacznemu pogorszeniu po wycofaniu się firm prywatnych z obsługi kontenerów Polskiego Czerwonego Krzyża. Odzież, która dotychczas trafiała do tych pojemników, stała się w dużej części odpadem dostarczanym do PSZOK-ów. Jest to sprzeczne z celem, jakim powinno być ograniczenie wytwarzania odpadów i maksymalne wydłużanie cyklu życia produktów.

Zwracamy uwagę, iż zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, gmina jest zobowiązana do odbioru i zagospodarowania odpadów tekstylnych, natomiast nie jest obowiązkiem gminy zbiórka odzieży, która nadaje się do ponownego użycia. Odzież nadająca się do ponownego użycia nie jest odpadem i nie powinna trafiać do pojemników na zużytą odzież. Tymczasem wraz ze wprowadzeniem obowiązku selektywnej zbiórki odpadów tekstylnych z dn. 1 stycznia 2025 r. nie została przeprowadzona stosowna kampania informacyjna i edukacyjna, która wystarczająco skutecznie przekazywałaby tę informację mieszkańcom. W związku z powyższym, mieszkańcy niejednokrotnie nieprawidłowo interpretując przepisy, przekazują dobrej jakości odzież, niebędącą odpadem tekstylnym, w ramach gminnych systemów zbiórki i zagospodarowania odpadów komunalnych i odzież ta często w konsekwencji niszczy się i staje się odpadem – co już uniemożliwia jej ponowne użycie. Komunikat na stronie Ministerstwa, nawet rozbudowany w ostatnich tygodniach o dodatkową treść i najczęściej zadawane pytania, nie jest wystarczającą formą kampanii edukacyjnej w tym obszarze, gdyż rzadko który mieszkaniec korzysta z takiego źródła informacji. Kampania powinna zostać przeprowadzona w oparciu o media ogólnopolskie, przede wszystkim telewizję i radio – jak to ma miejsce w przypadku systemu kaucyjnego.

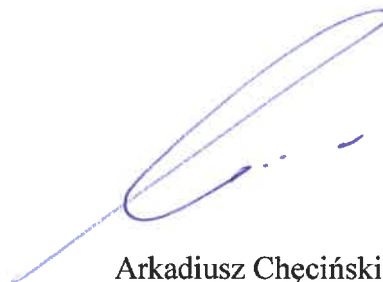
Pragniemy także zasygnalizować, że w zdecydowanej większości gminy nie mają środków finansowych na zakup i utrzymanie dodatkowych pojemników na odzież nadającą się do ponownego użycia w PSZOK-ach czy wprowadzanie systemu pojemnikowego do zbiórki tej frakcji na terenie gminy (tak, jak to jest obecnie realizowane przez PCK). Już dziś samorządy dofinansowują znacznymi kwotami gminne systemy zagospodarowania odpadów komunalnych, których koszty rosną z roku na rok. Każde kolejne obciążenie finansowe w tym obszarze przekłada się wprost na wzrost opłat dla mieszkańców, co w wielu przypadkach jest trudne do realizacji – zwłaszcza w trakcie obowiązywania umów na odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych.

Wiele gmin nie posiada odpowiedniej infrastruktury, aby samodzielnie sortować odzież na faktycznie nadającą się do użytku i tę będącą odpadem. W konsekwencji samorządy lokalne są zmuszone korzystać w tym celu z usług firm zewnętrznych, co generuje dodatkowe, istotne koszty. Obecne regulacje nie przewidują mechanizmów pozwalających gminom na osiąganie przychodów z ewentualnej sprzedaży odzieży nadającej się do ponownego wykorzystania. Brak odpowiednich przepisów i infrastruktury powoduje, że to wyłącznie gminy ponoszą koszty tego procesu, bez realnej możliwości ich zrekompensowania.

W naszej ocenie w tym obszarze konieczne są działania systemowe, w tym:

1. zapewnienie gminom chętnym do prowadzenia punktów zbiórki odzieży nadającej się do ponownego użycia adekwatnego wsparcia finansowego,
2. wprowadzenie ogólnopolskich kampanii edukacyjnych, które zwiększą świadomość społeczną w zakresie prawidłowego przekazywania odzieży i selektywnej zbiórki odpadów tekstylnych,
3. stworzenie mechanizmów umożliwiających ponowne włączenie odzieży w obieg, zanim stanie się odpadem,

4. przyspieszenie prac nad wdrożeniem rozszerzonej odpowiedzialności producenta (ROP) w sektorze tekstyliów, które pozwoliłoby na ograniczenie napływu na rynek taniej odzieży niskiej jakości (tzw. zjawisko *fast fashion*). W niektórych krajach Europy wprowadzone już zostały narzędzia do walki z nadprodukcją taniej, często jednorazowej odzieży, działając w celu ograniczenia negatywnych skutków tego zjawiska, takich jak wyzysk pracowników, ogromne ilości odpadów, zanieczyszczenie środowiska i nadmierna konsumpcja.

Arkadiusz Chęciński
Przewodniczący
Zgromadzenia Ogólnego